

După debutul în proză cu volumul *Ziguratul iubirii* (2010), urmat de romanul *Avatarii valetului de pică* (2012), Nicolae Suciuc debutează în critica literară cu **Obsesia arhetipului – pseudojurnalul unor puncte de vedere – Eseuri** (2012).

Autorul își prefațează microeseurile cu un “*argument*” menit să sublinieze, cu modestie, că respectivele pagini nu au “pretenția unor sinteze critice de valoare”, ci doar aceea de a exprima puncte de vedere despre câteva opere semnate de Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu. Toți cei enumerați sunt “*stele cardinale*” ale literaturii românești.

De la început subliniez caracterul analitic al demersului critic al profesorului Nicolae Suciuc. Textele sunt considerate eseuri. De fapt, ele sunt comentarii aplicate pe textul literar. De departe se vede judecata și mâna dascălului de literatură. Tocmai această caracteristică scoate comentariul critic din vorbăria eseistică, din “generalitățile confortabile”, boală de care suferă destui cronicari și critici literari.

Prin cele două comentarii despre poetul de la Mărțișor se pune în evidență originalitatea autorului *Cuvintelor potrivite* în care a răspuns “crizei de limbaj” și “neliniștii metafizice” [religioase], care “chinuiau” poezia primei jumătăți a secolului XX. După ce identifică, mergând pe urmele exegezilor anterioare, câteva aspecte ale reformei limbajului poetic înfăptuită de Tudor Arghezi, atenția criticului se îndreaptă spre indentificarea, din perspectiva acestei probleme, originalității *psalmilor*.

Și poetului de la Lancrăm îi sunt dedicate două microeseuri: primul, problemei originalității expresionismului blagian (*Lirica lui Lucian Blaga dincolo de strigătul expresionist*); al doilea, *tainei* ca motiv central și specific liricii autorului *Poemele luminii*.

Se pare că autorul volumului despre care facem vorbire are un interes deosebit pentru Nichita Stănescu și Marin Sorescu, două din piscurile literaturii noastre din a doua jumătate a secolului trecut. Textul despre autorul *Necuvintelor, Legea și mitul ca exaltare a întâmplării în lirica lui Nichita Stănescu*, se structurează în jurul analizei pe text aplicată poeziei *Legea*.

Paginile care ilustrează cel mai pregnant spiritul analitic al profesorului critic, dar și *iubirea* lui sunt cele despre *Iona*, piesa lui Marin Sorescu. Cred că și N. Suciuc are ca și mine părerea: dramaturgul Marin Sorescu devansează pe poetul Marin Sorescu. Dovadă paginile despre piesa sus amintită. În volumul de față tragedia soresciană îi sunt acordate 25 de pagini, restul de 155 de pagini sunt despre ceilalți 7 scriitori avuți în vedere: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Ion Brad, Varujan Vosganian, Anton Cosma.

Paginile despre tragedia lui Marin Sorescu sunt cele care dau măsura personalității criticului. Comentariile sunt structurate în trei secvențe, fiecare atacând câte o problemă definitorie pentru originalitatea ideatică și de construcție a textului dramatic sorescian: “empireul parodiei”, “tinerețea fără bătrânețe a lui Iona” (o incitantă paralelă cu capodopera românească a basmului popular universal), “evoluția lui Iona și auzul de tip special” (la fel de incitantă abordarea “intradisciplinaritate, biologie/religie/literatură”). Ceea ce mai trebuie remarcat este faptul că motivele și problemele supuse analizei, pentru unul “slab de înger” sunt o capcană. Nicolae Suciuc nu cade în capcana vorbăriei eseistice, ci rămâne consecvent, aplicat asupra textului.

Experiența profesională își spune cuvântul. Autorul comentariilor nu disertează, el, bine mobilat teoretic, rămâne aplicat, și la propriu, și la figurat, asupra textului. Partea cea mai bună a paginilor sale o reprezintă tocmai analiza stilistică a textului, care pune în lumină *unitatea* formă-conținut. Pentru a argumenta această unitate purcede, spre exemplu, la analiza artei povestirii (arta de **a spune** și arta de **a realiza** povestirea ca **specie literară**) prin aplicație la textul sadovenian, *Iapa lui vodă* – povestire din capodopera *Hanu Ancuței*. Analiza stilistică, făcută cu acribie, devoalează, ca și în cazul celorlalte opere comentate, semnificația ontologică, gneosologică, filosofică, dar și valoarea terapeutică a operei literare pentru salvarea spirituală a omului.

Volumul mai conține pagini despre *Cartea șoaptelor* de Varujan Vosganian și despre *Descoperirea familiei* de Ion Brad în noua ediție refăcută substanțial (2010).

După a mea părere în acest volum nu-și are locul cronică la *Romanul românesc contemporan* (1988) de Anton Cosma. Prezența se justifică afectiv. Anton Cosma, dispărut prematur din peisajul criticii românești, a fost coleg de catedră cu semnatarul acestui volum de comentarii literare pe care îl recomand confracților dascăli.

O altă remarcă: dincolo de note, autorul volumului prezentat nu impresionează printr-o bibliografie furnizată la metru. Lista lui bibliografică cuprinde doar câteva nume, dar nume cu greutate în teoria, poezia și critica literară.

De încheiere, o observație *critică*: pentru a-ți susține punctul de vedere nu e nevoie ca fiecare capitol al volumului să fie flancat de un *motto* (ca niște contraforți), fie el și celebru. Abuzul face din el o simplă “etichetă”.

Mediaș, 17 noiembrie 2013

Ionel POPA